

Edunvalvoja voidaan määrätä henkilölle, joka ei itse pysty valvomaan etujaan tai huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa eivätkä tule asianmukaisesti hoidetuiksi muulla tavoin. Edunvalvojan määrääminen on viimeisijainen vaihtoehto.

Edunvalvojan tehtävät

Useimmiten edunvalvoja määrätään päämiehensä taloudellisten asioiden hoitoa varten. Edunvalvojalla on tällöin mm. tilin-käyttöoikeudet päämiehen tileihin. Edunvalvojalla on oikeus käyttää päämiehensä varoja vain päämiehen edun mukaisesti ja pidettävä huolta myös siitä, että päämies saa varoistaan rahaa henkilökohtaisiin menoihinsa. Edunvalvojalla ei ole oikeutta lahjoittaa päämiehensä omaisuutta.

Taloudellisten asioiden lisäksi edunvalvojan tulee huolehtia myös siitä, että hänen päämiehelleen järjestetään asianmukainen hoito, huolenpito ja kuntoutus. Edunvalvojan tehtäviin ei kuitenkaan kuulu päämiehen fyysinen hoitaminen. On kuitenkin mahdollista, että edunvalvoja määrätään päättämään päämiehensä sairaan- tai terveydenhoitoon liittyvistä asioista, mutta tämä on harvinaista. Edunvalvojan tehtävä voidaan myös määrittää koskemaan vain tiettyä oikeustoimea, omaisuutta tai asiaa, kuten esimerkiksi kiinteistökauppaa tai perinnönjakoa, jos se riittää päämiehen etujen valvomiseksi.

Kuka edunvalvojaksi

Edunvalvojana voi toimia lähiomainen, muu sukulainen, luotettu henkilö tai yleinen edunvalvoja, joka hoitaa edunvalvojan tehtävää virkansa puolesta. Usein edunvalvojaksi määrätään joku läheisistä. Yleiset edunvalvojat työskentelevät yleensä edunvalvontatoimistossa, mutta yleinen edunvalvonta voi olla myös hankittu ostopalveluna. Edunvalvojalla on oikeus saada korvaus kuluistaan ja kohtuullinen palkkio. Edunvalvoja on salassapitovelvollinen.

Edunvalvojan määrääminen

Prosessi edunvalvojan määräämiseksi käynnistyy joko hakemuksella tai ilmoituksella (lomakepohjat maistraatista):

Hakemus edunvalvojan määräämiseksi

Henkilö, joka katsoo itse tarvitsevansa edunvalvojaa ja ymmärtää asian merkityksen sekä pyytää, että tietty henkilö määrättäisiin hänen edunvalvojakseen, voi tehdä hakemuksen maistraattiin tai suoraan kärjäoikeuteen edunvalvojan määräämiseksi.

Edunvalvojan määräämistä koskevan hakemuksen voivat tehdä myös edunvalvonnan tarpeessa olevan henkilön läheiset, mutta jos joku muu kuin edunvalvontaa tarvitseva henkilö itse tekee hakemuksen, täytyy hakemus toimittaa aina suoraan kärjäoikeuteen.

Hakemukseen on hakijan hyvä liittää lääkärinlausunto edunvalvonnan tarpeesta.

Ilmoitus edunvalvonnan tarpeesta

Maistraattiin voi myös tehdä ilmoituksen edunvalvonnan tarpeessa olevasta henkilöstä, mikä onkin hakemusta yleisempi tapa käynnistää edunvalvontaprosessi. Oikeus ilmoituksen tekemiseen on myös esimerkiksi pankin virkailijalla ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä, jotka voivat tehdä ilmoituksen salassapitovelvollisuutensa estämättä. Usein ilmoittajana on joku edunvalvonnan tarpeessa olevan läheisistä, joka huomaa ensimmäisenä, milloin arjen asioiden hoito ei enää muulla tavoin järjesty.

Ilmoituksen saavuttua maistraattiin, maistraatti ryhtyy selvittämään, onko ilmoituksessa kuvattu henkilö edunvalvonnan tarpeessa. Maistraatti mm. pyytää lääkärinlausuntoa asiassa ja kuulee asianosaisia.

Jos kyseessä on edunvalvonnan tarpeessa olevan henkilön oma **hakemus**, voi maistraatti tietyin edellytyksin tehdä asiassa päätöksen. Mikäli prosessi on käynnistynyt **ilmoituksella** ja maistraatti on todennut edunvalvonnan olevan tarpeen, tekee maistraatti holhousviranomaisena hakemuksen lähimpään kärjäoikeuteen. Tällöin kärjäoikeus tekee päätöksen edunvalvojan määräämisestä. Kärjäoikeus tekee päätöksen myös silloin, kun edunvalvonnan tarpeessa oleva tai hänen omaisensa on toimittanut **hakemuksen** sinne suoraan.

Edunvalvojan valvonta

Maistraatti valvoo edunvalvojen toimintaa muun muassa tarkastamalla tilit ja myöntämällä maksulliset luvat tärkeimpiin oikeustoimiin. Tehtävänsä alussa edunvalvojan on annettava maistraatille ns. omaisuusluettelo. Edunvalvojan on pidettävä kirjaa päämiehen varoista ja veloista sekä vuoden tapahtumista. Kirjanpito vuoden tapahtumista, eli vuositili, tarkistetaan vuosittain maistraatissa. Lisäksi tehtävän päättyessä edunvalvojan on toimitettava päätöstili maistraattiin.

Jos edunvalvojan huomataan toimivan vilpillisesti tai muuten päämiehen etujen vastaisesti, voidaan edunvalvojaa vaihtaa.

- Lue lisää:** Muistisairaahan ihmisen edunvalvonta yhteistyönä –projektin verkkosivuilta www.muistiasiantuntijat.fi/edunvalvontahanke → valitse alisivut Tuotokset ja Materiaalivinkit
- Kysy lisää:** alueesi maistraatin holhustoimesta, oikeusaputoimistosta

Lähde: Nikumaa H, Koponen E (toim.) Miten turvaan tahtoni toteutumisen? Opas oikeudelliseen ennakointiin. Suomen muistiasiantuntijat ry:n julkaisut 1/2016. Helsinki: Lönnberg Painot Oy, 2016.